

NET4GAS Blíž přírodě – společenská odpovědnost věnovaná přírodě

Kateřina Adámková

Dvanáctileté partnerství Českého svazu ochránců přírody se společností NET4GAS považujeme za výjimečné. Začalo v roce 2007, kdy na svět přišly první lokality Blíž přírodě. Vznikly za účelem přiblížení přírodně cenných míst veřejnosti. Naučné stezky, vyhlídky, pozorovatelný, studánky, posezení... To jsou příklady návštěvnické infrastruktury,

struktury, kterou se podařilo vybudovat, nyní již na 92 lokalitách po celé republice. Program NET4GAS Blíž přírodě se ale postupem času stává pestřejším. Třetím rokem běží také podpora managementových projektů zaměřených na jednorázové zásahy obnovního charakteru. I tyto projekty se mohou pyšnit zajímavými výsledky.

Z Kozmických ptačích luk. Foto archiv ČSOP

Dlouhodobá spolupráce = lépe propagovatelné výsledky

Společnost NET4GAS zajišťuje mezinárodní přepravu zemního plynu přes Českou republiku. Jakožto společensky odpovědná firma se věnuje i firemní filantropii cílené na zlepšování životních podmínek tam, kde působí. V roce 2007 si do svého prvního pilíře, nazvaného NET4GAS Blíž přírodě a zaměřeného na ochranu přírody a životního prostředí, vybrala Český svaz ochránců přírody a stala se jeho generálním partnerem. Od té doby se partnerům každoročně daří naplňovat cíle toho programu, tedy působení na veřejnost, především prostřednictvím environmentálního vzdělávání a zážitkové turistiky. Výsledkem je zatím 92 lokalit s novou či obnovenou návštěvnickou infrastrukturou zpřístupněných veřejnosti a osm realizovaných projektů zaměřených na jednorázové managementové zásahy. Po završení letošního třináctého roku spolupráce by tato čísla měla vystoupat na 99 a 13.

Jak to celé funguje?

Program NET4GAS Blíž přírodě je otevřený pro základní organizace Českého svazu ochránců přírody. Ty se mohou každý rok hlásit do jednoduchého výběrového řízení s návrhy svých projektů, ze kterých jsou vybrány vždy ty nejzajímavější. Podpora je směřována na zpřístupňování přírodně zajímavých a cenných míst veřejnosti zábavnou a poučnou formou. Vždy se jedná o komplexně ucelené území s interpretací cílenou na místní přírodní bohatství, nejsou podporovány mnohakilometrové naučné stezky krajiny. Přednostně jsou vybírány projekty originální, které nezahrnují jen informační tabule, ale i jiné prvky, jež zpravidla více zaujmou návštěvníky, jako jsou pozorovatelný či různá interaktivní zastavení.

Každá nově vzniklá lokalita se dočká slavnostního otevření, většinou doplněného zajímavým programem, na který jsou zváni zástupci samosprávy, orgány ochrany přírody a další zainteresované instituce, novináři a samozřejmě i široká veřejnost.

Tím ale starosti nekončí. Realizátor je smluvně zavázán o lokalitu dále pečovat a udržovat ji funkční. Ať už zub času, nebo vandalismus, obojí je důvodem k následným rekonstrukcím, které zaručují, že se nebudeme muset za stále narůstající počty lokalit stydět.

Bivak a kamenná studna na Umří. Foto archiv ČSOP

Jedno ze zastavení na NS Krajinou podobní. Foto ČSOP Studénka

Pojďte s námi do přírody!

S tímto mottem už se dlouhodobě snažíme přilákat veřejnost k návštěvě našich lokalit. Jako komunikační platforma – pro získání informací o programu a především o lokalitách – slouží webové stránky www.blizprirode.cz.

Zde je možné si lokalitu vybrat z interaktivní mapy, zjistit, jaké chráněné druhy se na lokalitě vyskytují či jak se na místo nejlépe dostat. Jsou zde ke stažení i články, které o jednotlivých lokalitách postupně vycházejí v časopise Naše příroda.

Z NS Cesta kolem světa. Foto Kateřina Adámková

Několik lokalit příkladem

Vodní svět

Okružní naučná stezka, nacházející se nedaleko obce Lesná u Tachova v CHKO Český les, byla vybudovaná v roce 2010 ČSOP Sylva Lunae. Opuštěné rybníčky, které pro chov pstruhů založil na začátku 20. století poslední majitel panství Lesná, se staly útočištěm řady druhů vzácných obojživelníků, kteří se zde hojně rozmnožují. Břehy zarostly pionýrskými dřevinami, osikou a vrbou a v roce 2005 se zalíbily i našemu největšímu hlodavci, bobru evropskému. Díky těmto jedinečným přírodním hodnotám bylo území v roce 2012 vyhlášeno za přírodní památku. Naučná stezka, dlouhá necelé 2 km, přibližuje návštěvníkům život vodních živočichů prostřednictvím informačních tabulí a několika pozorovatelů a umožňuje je sledovat přímo v jejich přirozeném prostředí.

Umří

Umří je zaniklá osada rozprostírající se na planině v rozsáhlém lesním komplexu přírodního parku Maňetínská. Území má vysokou krajinářskou hodnotu. Po roce 1945 bylo německé obyvatelstvo Umří odsunuto a osada se na krátkou dobu stala součástí vojenského prostoru Dlouhá Louka. Domy podlely postupné zkáze. Do dnešní doby se dochovalo pouze pět studní, náležejících k usedlostem, kaplička a několik sklepů. Dochované luční porosty jsou výsledkem 500leté činnosti člověka, ovocné stromy jsou cca 80–100 let staré. Na lokalitě vybudoval ČSOP Berkut v roce 2013 naučnou

stezku s osmi zastaveními a krytým posezením s bivačovacími přístřešky pro turisty. Stezka přibližuje historii zaniklé osady Umří, popisuje zdejší vegetaci a současnou péči o ni, zaměřuje se i na popis starých krajových odrůd ovocných stromů a unikátních vodních zdrojů – kamenných studní. U jedné ze studní byl nainstalován dřevěný rumpál, aby bylo možné využít místní vodu. Projekt navazuje na snahu ČSOP BERKUT budovat bivačovací místa pro putující návštěvníky (další bivačky, vybudované také v rámci programu Blíž přírodě, najdete například na Cechu svatého Víta nebo v místě bývalé katovny pod Šibeničním vrchem u Bečova nad Teplou).

Krajinou povodní

Naučná stezka Krajinou povodní je situována do nivy Odry na samém jihu CHKO Poodří. Prochází územím zajímavým z hlediska geomorfologického, hydrologického i biologického, o čemž svědčí i fakt, že spadá hned pod tři kategorie územní ochrany. Téma devíti zastavení jsou velmi pestrá, cílem je interpretovat vodní režim a lidské hospodaření v krajině jako dvě základní podmínky udržení druhového bohatství. Na trase dlouhé 4,5 km stezka zábavnou a hravou formou seznamuje návštěvníky s přírodou na území, které až několikrát do roka zcela opanuje vodní živel. Na zajímavě dělaných informačních panelech (jako stojany slouží povodněmi vyvrácené stromy) se dozvědí o historii i současnosti nivní krajiny a její vládce – řece Odře –, která je známá mimo jiné tím, že chrání Ostravsko před povodněmi. V jednotlivých za-

staveních jsou na jednoduchých příbězích a zajímavostech popsány biotopy či chráněné druhy, mnohdy v pozitivním kontextu lidského hospodaření. Zastavení jsou doplněna tematicky zaměřenými hravými prvky. Naučná stezka Krajinou povodní byla vybudována ČSOP Studénka v roce 2014.

Kozmické ptačí louky

Kozmické ptačí louky jsou územím ucelenějších nivních luk v povodí řeky Opavy, mezi městy Opavou a Ostravou. V letech 2013–2014 se zde uskutečnila obnova tůň a revitalizace mokřadu v rámci programu OPŽP. V rámci programu Blíž přírodě byla lokalita zpřístupněna veřejnosti v roce 2015. Hluboko v území byla umístěna sedmimetrová pozorovatelna s přístupovým chodníkem a sedmi informačními tabulemi. Lokalita umožňuje pozorování ptáků během celého hnízdního období a také v průběhu jarních a podzimních tahů. Mezi ptáky, které zde trpělivý pozorovatel má šanci zahlédnout, jsou chráněné druhy, jako vodouš rudonohý, písek obecný, čejka chocholatá, volavka červená, orel mořský, čáp černý i bílý či moudivláček lužní, ale i pestrá paleta běžných druhů ptáků. Nejsou to jen ptáci, ale je zde také silná populace vzácné ryby piskoře pruhovaného, modráčka bahenního a mnoha dalších druhů obojživelníků a plazů. Informační tabule jsou doplněny o QR kódy, které návštěvníky nasměrují na web s podrobnějšími informacemi. Na lokalitě se pořádají exkurze pro veřejnost.

Cesta kolem světa

Původní naučná stezka Cesta kolem Světa byla otevřena v roce 1985. ČSOP Třeboň stezku v roce 2016 vybavila zcela novými informačními tabulemi, na kterých místo desítek řádků často nudného textu, složitých nákresů a čistě informativních fotek najde návštěvník vtipný, barevný a inspirativní „komiksový“ obsah, který má za cíl nejen poučit, ale také pobavit. Na 12 km dlouhé Cestě kolem Světa se může nechat inspirovat řadou her, testů a námětů, které lze zkusit přímo v přírodě. Celkem 17 tabulí, které jsou na trase kolem rybníka Svět vidět, zaujme především děti. Stezka prochází typickou krajinou Třeboňska s rybníky, lesy, poli, loukami a původními usedlostmi. S ohledem na množství cizinců, kteří Třeboň navštěvují, jsou texty na tabulích také v angličtině.

Cesta rákosím

Růženin lom je jedním z prvních vápencových lomů u nás, rekultivovaných přírodě blízkým způsobem. Nachází se v komplexu Hádeckých lomů na severovýchodním okraji Brna (viz Ochrana přírody 6/2015). Je zde řada přírodních stanovišť – jezírka,

Z otevření NS Vodní svět. Foto Jan Moravec

Z otevření prvního zastavení Volské stezky – Bannerovy studánky. Foto Kateřina Adámková

mokřad, stepní lada, křoviny a suťové svahy. ČSOP Pozemkový spolek Hády se zde v roce 2016 rozhodl vytvořit stezku, která návštěvníka přenese do vysokých rákosin nacházejících se u jezírka. Místní rákosy dorůstají až do výšky tří metrů a jsou jedním z mála kompaktních porostů rákosy v širém okolí. Trasa je přes sto šedesát metrů dlouhá, vede střídavě po šterkové cestě a povalovém chodníku, klikatícím se nad vodou. Samotnou podstatou trasy ale není jen zážitek z průchodu nezvyklým prostředím. Cestou kolem je možné pozorovat zvířata, která se v rákosinách ukrývají; na chodnících návštěvníka doprovázejí jejich vypálené stopy. Na konci slepé odbočky je možné zastavit se na vyhlídce a dívat se, co se děje na hladině.

Blíž mladým ochráncům přírody

Vést děti a mládež k blízkému vztahu k přírodě je v dnešní době čím dál složitější. Proto byl program NET4GAS Blíž přírodě v roce 2013 rozšířen o podporu přírodovědných soutěží Zlatý list a Ekologická olympiáda, které pořádá Sdružení mladých ochránců přírody ČSOP, a stal se jejich generálním

Z Cesty rákosím. Foto Kateřina Adámková

partnerem. Smyslem těchto soutěží je vylákat soutěžící děti a mládež ven do přírody a inspirovat je k různým aktivitám přímo v terénu. Ve vlastní soutěži je pak důraz kladen na praktické využití znalostí a dovedností při řešení konkrétních problémů a na rozvoj týmové spolupráce. Ve finále čeká ty nejlepší opět soustředění s odborníky přímo v přírodě, terénní úkoly, terénní soutěžní stezka. Zlatý list je celostátní přírodovědná soutěž pro žáky základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií. Ekologická olympiáda je celostátní přírodovědná soutěž pro středoškoly.

Blíž praktické ochraně přírody

V roce 2017 se program NET4GAS Blíž přírodě rozšířil o další aktivitu, kterou je podpora jednorázových managementových zásahů obnovního charakteru. Již třetím rokem jsou vybírány nejsmysluplnější a pokud možno co nejrozmanitější projekty. V Radotínském údolí v Praze byla zahájena obnova stepních společenstev – byly odstraněny náletové dřeviny a vytvořeny podmínky pro zahájení pastvy. V Jinošovském údolí na Vlašimsku

se podařilo obnovit soustavu tůň. Byly odborně ošetřeny tři památné lípy v Podhradí na Mladoboleslavsku. U Spáleného Poříčí byl do zemědělské krajiny vysázen pás 100 ks listnatých stromů. V Polici nedaleko Valašského Meziříčí bylo vybudováno arboretum stromů a keřů střední Evropy. Zajímavým projektem bylo také vytvoření ochranného travnatého pásu, zabraňujícího působení polního hospodářství na cennou louku na Volavci v Bílých Karpatech. Ošetřením starých a dosazením 48 nových slivoní se podařilo obnovit starou švestkovou alej vedoucí ke kříži v Opatovicích u Hranic na Moravě. Došlo také k ošetření 22 památných lip v Bohumlické aleji na Vimpersku. V PR Zbytka na Náchodsku byla započata obnova slatě a středního lesa.

Za dvanáctiletou spoluprací Českého svazu ochránců přírody se společností NET4GAS je vidět opravdu hodně výsledků. Program NET4GAS Blíž přírodě je velmi dobrým příkladem spolupráce firmy a neziskové organizace, za což patří společnosti NET4GAS velký dík.